

Клименко О. М., к.т.н., доцент (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЖИТЛОМ НАСЕЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНІВ У МЕЖАХ БАСЕЙНУ РІЧКИ ГОРИНЬ

В статті наведені результати аналізу та оцінки забезпеченості житлом населення адміністративних районів у межах басейну р. Горинь. Проведений розрахунок агрегованого показника забезпечення населення житлом поліських та лісостепових районів басейну. *Ключові слова:* сталий розвиток регіонів, життєвий рівень населення, забезпеченість житлом, басейн річки.

Вступ. Сучасні проблеми розвитку регіонів України, пов'язані, насамперед, з кризою в соціальній, економічній і екологічній сферах. Їх вирішення можливе за умов обґрунтування і впровадження збалансованих оптимальних моделей розвитку соціо-економіко-екологічних систем та узгодженості цілей цього розвитку, що в результаті буде сприяти підвищенню рівня життя населення, зростанню валового внутрішнього продукту держави та поліпшенню якості довкілля.

Сьогодні Україна все більш активно прагне включатися у світові суспільно-економічні процеси та інтегруватися в європейське співтовариство.

Проте нерівномірність економічного розвитку і рівня життя населення регіонів, в тому числі районів басейнів річок, створює передумови для соціальної напруги в суспільстві, уповільнює ринкові перетворення, знижує їх ефективність та погіршує екологічну ситуацію.

Територіям басейнів річок притаманні риси соціо-економіко-екологічних систем, які в свою чергу впливають на формування поверхневого стоку і обумовлюють якість поверхневих вод басейну.

Відсутність стратегій збалансованого розвитку соціо-економіко-екологічних систем басейнів малих та середніх річок і визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Одним з показників, які характеризують соціальну підсистему басейнів річок, є показник життєвого рівня населення.

Для аналізу й оцінки рівня життя використовують різні показники, такі як величина валового і внутрішнього продукту, національного до-

ходу і реального доходу на душу населення, забезпеченість житлом, величина товарообігу й обсяг послуг на душу населення та інші [1-4]. Важливим фактором, який характеризує розвиток суспільства, є забезпечення населення житлом. Але, на сьогоднішній день, наявність гідних та комфортних умов проживання залишається недосяжною мрією для більшої частини громадян України [5].

Слід відмітити, що широке коло питань проблематики сталого розвитку регіонів вивчали провідні зарубіжні та вітчизняні вчені, в тому числі Л.І. Севастьянов, І.М. Вахович, В.Я. Шевчук, Н.В. Багров, Б.В. Буркинський, Л.В. Жарова, М.З. Згуровський, З.В. Герасимчук. Оцінюванню рівня доступності житла для населення присвячені дослідження таких вчених як О.Б. Гусєва, Н.Б. Косаревої, Г.В. Разумової. Окремі проблеми державно-управлінського впливу на розвиток житлової політики в контексті соціально-орієнтованої економіки розглянуті в роботах І.О. Драгана, Н.В. Кабаченко, С.В. Корнійчука, В.О. Омельчука, П.І. Шестопалова.

Разом з тим, недостатньо дослідженими з позицій державного управління є визначення основних напрямів, міри впливу держави на формування і регулювання попиту та пропозиції на ринку житла, їх взаємоузгодження з ринковими механізмами саморегулювання у житловій сфері України.

Житлова проблема завжди є однією з найскладніших навіть для країн з розвинутою економікою. За роки незалежності в Україні реалізувалися державні програми, що ґрунтувалися на застосуванні механізмів кредитування на пільгових умовах і залученні коштів державного та місцевих бюджетів на житлове будівництво, але в зв'язку з обмеженістю фінансового ресурсу, були спрямовані лише на покращення житлових умов окремих категорій населення [6].

Метою роботи є оцінка забезпеченості житлом населення адміністративних районів у межах басейну річки Горинь.

Річка Горинь є найбільшою правобережною притокою р. Прип'ять. Площа водозбору р. Горинь становить 27700 км², довжина 659 км. Басейн охоплює райони Тернопільської, Хмельницької, Житомирської, Волинської та Рівненської областей України а також райони Білорусі, розміщується в двох фізико-географічних зонах – Поліській та Лісостеповій.

Перебудова економічних відносин, яка триває протягом усього часу існування незалежної України, призвела до зниження рівня життя переважної частини населення, зменшення його платоспроможності та спричинила розшарування суспільства за рівнем доходів. На даний час

райони басейну мають різні рівні життя населення та забезпеченість житлом.

За даними Державного комітету статистики України (Держкомстату) в 2010 році на кожного жителя країни в середньому доводилося 23,3 м² загальної площі.

В той же час забезпеченість житлом населення країн Європейського союзу в середньому в 2 рази вище, ніж в Україні. Варто відмітити, що чим західніше від нашої країни, тим цей показник кращий.

Динаміка забезпечення населення районів басейну р. Горинь житлом представлена в табл. 1.

Аналіз даних забезпеченості населення житлом засвідчує, що упродовж 2000–2010 років загальна площа житла в розрахунку на одну особу зростала у більшості поліських та лісостепових районах.

При цьому найвища забезпеченість населення житлом (м² на одну особу) у 2010 році мала місце в Славутському (30,5), Староконстантинівському (30,1), Старосинявському (29,7), Волочиському (27,8), Білогірському (27,3) та Ізяславському (26,3) районах. Слід зазначити, що у вказаний період спостерігається чітка тенденція до зростання як загальної забезпеченості населення житлом, так і у містах та селах.

Однак слід зазначити, що збільшення цього показника в наступні роки може відбуватися не лише за рахунок введення в експлуатацію новозбудованого житла, але і внаслідок скорочення населення у містах і селах, які розташовані на території басейну.

Зростання загальної забезпеченості населення житлом описується трендовою моделлю, яка представлена на рисунку 1.

Найбільші значення забезпеченості помітні в Житомирській та Хмельницькій областях, тоді ж як в Рівненській та Волинській вони є набагато меншими. Проте все таки у більшості районів забезпеченість житлом перевищує необхідний мінімум, що складає 21 м² на особу.

Встановлено, що забезпеченість житлом у лісостепових районах значно вища, ніж у зоні Полісся.

Також спостерігається істотна відмінність за рівнем благоустрою житлових приміщень в міських поселеннях та сільській місцевості районів басейну.

Таблиця 1

Забезпечення населення житлом, на одну особу м² загальної площі

Райони/роки	2000	2005	2008	2009	2010
Зона Полісся					
Білогірський	24,7	25,6	26,5	26,9	27,3
Ізяславський	23,7	24,6	25,7	26,1	26,3
Полонський	21,1	24,0	24,8	25,1	25,2
Славутський	27,2	26,8	28,9	29,7	30,5
Шепетівський	21,4	21,3	22,5	22,7	23,0
Баранівський	21,6	22,8	23,6	24,0	24,5
Романівський	24,7	24,4	25,1	25,6	26,1
Смільчинський	22,1	23,2	24,6	25,0	25,2
Новоград-Волинський	22,4	22,1	22,8	23,0	23,1
Червоноармійський	24,9	23,5	24,3	24,4	24,6
Березнівський	20,0	21,3	21,8	21,8	21,9
Володимирецький	17,9	18,4	19,0	19,0	19,0
Дубровицький	21,0	22,0	22,9	23,2	23,3
Зарічненський	19,5	20,2	20,4	20,7	20,9
Костопільський	17,7	18,6	19,1	19,1	19,3
Рокитнівський	17,1	18,4	19,6	19,9	20,4
Сарненський	16,8	17,1	17,2	17,2	17,3
Ківерцівський	18,2	18,1	18,9	19,1	19,2
Маневицький	19,1	17,7	18,4	18,6	18,9
Зона Лісостепу					
Збарзький	20,7	21,8	22,2	22,4	21,7
Кременецький	20,9	23,1	24,1	24,2	24,6
Лановецький	24,3	24,3	24,3	23,2	23,6
Шумський	22,2	22,5	23,0	22,2	22,4
Волочиський	22,6	25,7	27,0	27,4	27,8
Красилівський	24,3	24,8	25,7	25,9	26,4
Староконстантинівський	26,2	27,3	29,0	29,5	30,1
Старосинявський	25,3	27,7	29,2	29,5	29,7
Теопільський	24,9	26,2	27,8	27,7	28,0
Любарський	23,0	23,9	24,5	24,8	25,2
Чуднівський	24,7	27,4	28,7	29,5	29,8
Гошанський	24,2	24,9	25,8	25,9	26,1
Дубенський	23,8	25,3	26,0	26,2	26,4
Здолбунівський	21,1	22,5	23,4	24,1	24,4
Корецький	22,6	24,1	25,3	25,5	25,9
Млинівський	21,5	22,8	24,1	24,2	24,5
Острозький	23,2	24,5	25,1	25,2	25,4
Рівненський	20,8	21,3	22,1	22,2	22,8

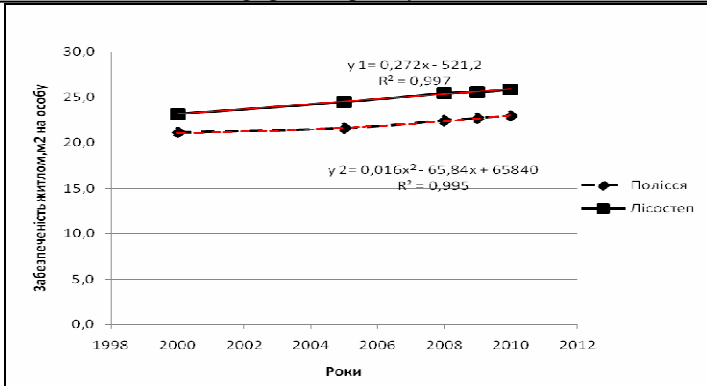

Рис. 1. Трендова модель зміни забезпеченості житлом в басейні річки

Сільські помешкання гірше забезпечені газом, центральним опаленням, водопроводом, каналізацією, гарячим водопостачанням, ванними кімнатами та туалетами.

Кращий рівень благоустрою житлового фонду мають лісостепові райони в порівнянні з поліськими.

Оцінку агрегованого показника забезпечення населення житлом (АП₁) здійснювали за такими трьома базовими показниками, як загальне забезпечення населення житлом на одну особу, м² (Б₁); забезпечення міського населення житлом на одну особу, м² (Б₂); забезпечення сільського населення житлом на одну особу, м² (Б₃) (табл. 2).

Результати розрахунку та аналізу агрегованого показника забезпечення населення житлом представлені у таблиці 2. Як видно з таблиці, найвищі нормовані значення були встановлені для такого базового показника, як забезпечення житлом населення в селах. Однак у деяких районах басейну навпаки забезпеченість населення житлом є дещо вищою у містах, аніж у селах. Відповідно ці райони за показником забезпеченості населення в містах житлом перебувають в еталонному стані з нормованими показниками від 0,85 до 1,0.

За розрахунками агрегованого показника забезпечення населення житлом на території басейну було встановлено, що поліські і лісостепові райони за цим показником розподіляються у п'ять категорій (рис. 2). До категорії з критичним станом від 0,03 до 0,19 відносяться шість районів зони Полісся, а саме: Володимирецький (0,19), Зарічненський (0,18), Костопільський (0,14), Сарненський (0,03), Ківерцівський (0,18), Маневицький (0,13) та один район зони Лісостепу – Дубенський (0,17).

Таблиця 2

Агрегований показник (2) життєвого рівня населення в басейні річки Горинь

Район	Забезпечення населення житлом на одну особу, м ² загальної площі						Агрегований показник забезпечення житлом (АП ₁)
	Загальне (Б ₁)		В містах (Б ₂)		В селах (Б ₃)		
	X _i	N _i	X _i	N _i	X _i	N _i	
Зона Полісся							
Білогірський	27,3	0,76	25,8	0,72	27,8	0,71	0,73
Ізяславський	26,3	0,68	22,3	0,46	28,6	0,76	0,62
Полонський	25,2	0,60	24,1	0,59	27,3	0,68	0,62
Славуцький	30,5	1,00	-	-	30,5	0,88	0,94
Шепетівський	23	0,43	23,7	0,57	22,9	0,41	0,47
Баранівський	24,5	0,55	22,1	0,45	28,3	0,74	0,57
Романівський	26,1	0,67	25,7	0,71	26,4	0,63	0,67
Ємільчинський	25,2	0,60	22,8	0,50	25,8	0,59	0,56
Новоград-Волинський	23,1	0,44	20,5	0,33	23,5	0,45	0,40
Червоноармійський	24,6	0,55	22,3	0,46	25,3	0,56	0,52
Березнівський	21,9	0,35	21,7	0,42	22,0	0,36	0,37
Володимирецький	19	0,13	20,7	0,35	18,6	0,15	0,19
Дубровицький	23,3	0,45	21,8	0,43	21,7	0,34	0,40
Зарічненський	20,9	0,27	16,8	0,07	21,9	0,35	0,18
Костопільський	19,3	0,15	16,6	0,05	21,8	0,35	0,14
Рокитнівський	20,4	0,23	23,1	0,52	19,9	0,23	0,31
Сарненський	17,3	0,01	19,4	0,25	16,1	0,01	0,03
Ківерцівський	19,2	0,14	18,5	0,19	19,8	0,23	0,18
Маневицький	18,9	0,12	17,3	0,10	19,2	0,19	0,13
Зона Лісостепу							
Збаразький	21,7	0,33	21,1	0,38	21,9	0,35	0,35
Кременецький	24,6	0,55	23,8	0,57	25,2	0,55	0,56
Лановецький	23,6	0,48	18,2	0,17	25,7	0,59	0,36
Шумський	22,4	0,39	22,4	0,47	22,4	0,38	0,41
Волочиський	27,8	0,80	25,1	0,67	29,7	0,83	0,76
Красилівський	26,4	0,69	21,3	0,39	29,9	0,84	0,61
Староконстянтинівський	30,1	0,97	-	-	30,1	0,85	0,91
Старосинявський	29,7	0,94	21,5	0,41	32,5	1,00	0,73
Тефіопольський	28	0,81	25,8	0,72	28,9	0,78	0,77
Любарський	25,2	0,60	27,6	0,85	25,0	0,54	0,65
Чуднівський	29,8	0,95	29,7	1,00	29,8	0,84	0,92
Гошанський	26,1	0,67	20,2	0,31	27,1	0,67	0,52
Дубенський	26,4	0,69	15,9	0,01	27,1	0,67	0,17
Здолбунівський	24,4	0,54	18,8	0,21	29,8	0,84	0,46
Корецький	25,9	0,65	25,5	0,70	26,0	0,60	0,65
Млинівський	24,5	0,55	19,1	0,23	25,9	0,60	0,42
Острозький	25,4	0,61	-	-	25,4	0,57	0,59
Рівненський	22,8	0,42	20,5	0,33	23,4	0,45	0,40
max	30,5		29,7		32,5		
min	17,3		15,9		16,1		

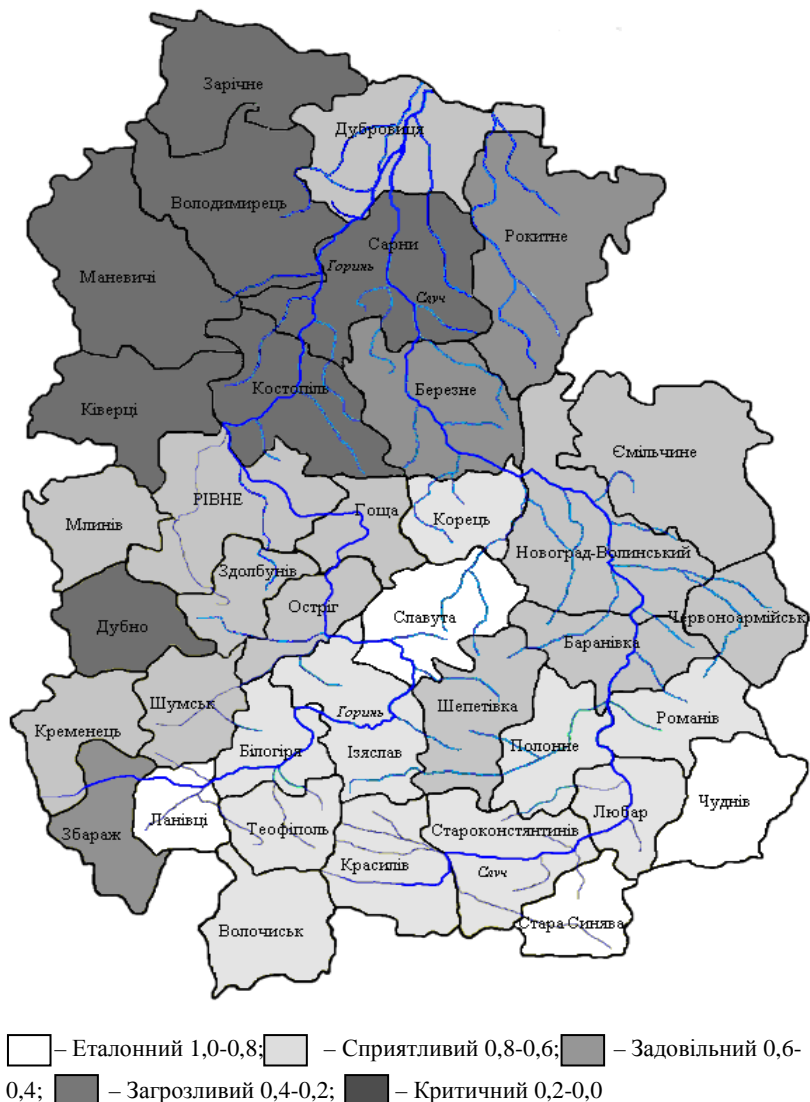

Рис. 2. Зонування території басейну річки Горинь за агрегованим показником забезпечення житлом на 2010 рік

До категорії загрозливого стану у зоні Полісся відносяться два райони: Рокитнівський (0,31) і Березнівський (0,37), а у зоні Лісостепу

лише Збаразький (0,35).

Тоді як до категорії задовільного стану у зоні Полісся відносяться шість, а у зоні Лісостепу – дев'ять районів з коливанням показника від 0,4 до 0,57.

Добрий та еталонний стан забезпечення населення житлом мають п'ять поліських та вісім лісостепових районів з коливанням показника від 0,62 до 0,92.

Висновки. Низька забезпеченість житлом районів басейну пояснюється низкою факторів, серед яких – недостатньо високі темпи житлового будівництва та висока вартість житла.

Падіння обсягів введення в експлуатацію житла пояснюється рядом основних причин, серед яких скорочення кредитування, недостатній рівень інвестицій у житлову сферу, низька платоспроможність населення та інші негативні наслідки фінансової кризи.

Негативні тенденції підсилюються у зв'язку з диференціацією районів за рівнем соціо-економіко-екологічного розвитку.

Низька забезпеченість населення житлом особливо гостро проявляється у містах та поліських районах басейну, де показники забезпеченості житлом нижчі нормативних.

Проведена оцінка забезпеченості населення регіону житлом обгрунтувала необхідність розробки та формування ефективної регіональної житлової політики, яка буде спрямована на підвищення доступності житла за рахунок комплексної забудови житлових районів і зростання питомої ваги житла, побудованого за індивідуальними проектами, що враховують потреби різних верств населення. Це особливо стосується поліських районів басейну р. Горинь.

1. Гець В. М. Перехідна економіка / В. М. Гець, Є. Г. Панченко, Е. М. Лібанова та ін. / за ред. В. М. Гейця. – Київ : Вища школа, 2003. – 591 с. **2.** Єщенко П. С. Сучасна економіка / П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – Київ : Вища школа, 2005. – 327 с. **3.** Качан Є. П. Розміщення продуктивних сил України / Є. П. Качан. – Київ : ВД "Юридична книга", 2001. – 552 с. **4.** Пономаренко В. С. Рівень і якість життя населення України / В. С. Пономаренко, М. О. Кизим, Ф. В. Узунів. – Х. : Видавничий Дім „ІНЖЕК”, 2003. – 226 с. **5.** Разумова Г. В. Оцінка забезпеченості населення житлом у регіонах України / Г. В. Разумова // Економічний простір. – 2010. – № 43. **6.** Киричук Ю. Л. Основні напрями реалізації механізму державного управління забезпеченням доступності житла в Україні [Електронний ресурс] / Ю. Л. Киричук // Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". – 2010. – № 4. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=124>

Рецензент: к.с.-г.н., доцент Прищеп А. М. (НУВГП)

Klymenko O. M., Candidate of Engineering, Associate Professor
(National University of Water Management and Nature Resources Use,
Rivne)

ANALYSIS AND ASSESSMENT OF HOUSING PROVISION IN ADMINISTRATIVE AREAS OF THE RIVER HORYN BASIN

The article gives the results of analysis and evaluation of housing provision of population in the industrial areas within the river Horyn basin. The calculation of the aggregated index of population housing provision in woodlands and forest-steppe basin areas is done.

Keywords: sustainable development of regions, living standards of population, provision with housing, river basin.

Клименко А. Н., к.т.н., доцент (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ОБЕСПЕЧЕННОСТИ ЖИЛЬЕМ НАСЕЛЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ РАЙОНОВ В ПРЕДЕЛАХ БАССЕЙНА РЕКИ ГОРЫНЬ

В статье приведены результаты анализа и оценки обеспеченности жильем населения административных районов в границах бассейна р. Горынь. Проведен расчет агрегированного показателя обеспечения населения жильем полесских и лесостепных районов бассейна.

Ключевые слова: устойчивое развитие регионов, жизненный уровень населения, обеспеченность жильем, бассейн реки.
